

Walküre Iris van Wijnen: “Ik heb vleugels gekregen en ben er maar gewoon mee gaan vliegen”

door Minze bij de Weg

Deze zomer hoorde mezzo Iris van Wijnen dat ze als Rossweisse, een van de Walküren, mee mocht doen in de legendarische encensering die Pierre Audi van Die Walküre maakte. De oorspronkelijk geplande zangeres had afgezegd. Daarmee werd een droom werkelijkheid. Toen ze eerder tijdens haar studie aan het conservatorium van Utrecht *Die Walküre* een paar keer had bezocht was ze betoverd en had ze gedacht: wow, dit wil ik doen, dit vind ik gaaf. Een maand na haar debuut bij De Nationale Opera blijkt haar enthousiasme nog niet verminderd. “Het was geweldig om al die collega’s aan het werk te zien die zo thuis zijn in dit toch wel specifieke vak. Dat ik daar aan mee mocht doen en van hen kon leren was fantastisch.”

Die Walküre is door het reusachtige decor dat tot aan de toeschouwers doorloopt een bijzondere productie. Hoe was het om zo dicht op het publiek te spelen?

“Heel eerlijk, onze scene is zo’n choreografie met die vleugels op en neer rennen dat je eigenlijk alleen maar aan het opletten bent om met Marc (dirigent Marc Albrecht, MbdW) te blijven, bij elkaar te blijven, niet tegen elkaar aan te rennen en niet de eerste rij te onthoofden met die vleugels. Je bent een raderwerk dat met elkaar moet draaien, anders werkt het niet. Je moet precies op de juiste plaats staan, anders gaat het grandioos mis.”

Was Pierre Audi er zelf bij?

“Niet meteen in het begin toen we gedrild werden door de regieassistente. Pas richting ‘Bühneproben’ kwam hij er ook bij. Hij is super precies en denkt ook heel snel heb ik gemerkt. Natuurlijk, hij kent dit door en door.”

Iris van Wijnen

Hoe was het werken met Marc Albrecht, hij stond in jullie rug.

“Dat was af en toe wel lastig, je kan niet opeens je hoofd omdraaien om naar Marc te kijken. Natuurlijk heb je wel de monitors, die redden je dan, maar af en toe stond je daar ook met je rug naar toe. Wat dat betreft was het wel weer gunstig dat het orkest zo dichtbij zat, dan kon je op je oren vertrouwen.”

Het Muziektheater staat niet bekend om zijn goede akoestiek. Merkte je daar iets van?

“Ik was blij verrast. Dat kwam misschien door het decor dat van hout was en de akoestiek waarschijnlijk heel erg hielp. Ik heb daar niet heel veel last van gehad.”

Je moest niet kracht zetten om die grote zaal te bereiken?

“Nee, en het is ook nooit goed om kracht te zetten.”

Vergelijk het eens met de Staatsoper in München waar je als lid van de operastudio hebt gezongen.

“Die zaal voelt echt als een bonbondoosje en is heel heerlijk, daar kun je alles pianissimo aanzetten en je weet dat ze het op het derde balkon ook horen. München is ook groot, maar je hebt niet het idee dat het zo gigantisch is als je op de Bühne staat. Het voelt in Amsterdam groter, maar hier in München kunnen er meer mensen in.”

Ambities

Iris van Wijnen heeft naast Rosswisse ook Mary in *Der Fliegende Holländer* en de *Wesendonck Lieder* gezongen. Op haar website meldt ze als komende rollen Wellgunde in *Götterdämmerung* (matinee in Het Concertgebouw) en Zaubermädchen in *Parsifal* in De Munt in Brussel. In 2016 werd ze door het Richard Wagner Verband München als stipendiaat naar Bayreuth uitgezonden. Heeft ze ambities in het Wagner-vak?

“Absoluut, maar ik ben pas negenentwintig, dus ik ben heel erg voorzichtig met wat ik wel en niet doe. Ik probeer op het juiste moment nee te zeggen want er komen af en toe aanbiedingen waarvan je denkt: te gek, maar nu nog niet. Daar zit ook Wagner bij. Ik heb maar één stem, daar wil ik graag tot mijn vijftenzestigste mee door. Dus nu niet Klytaemnestra en dan schluss.” (Lacht)

Heb je speciale rollen in het Wagner-repertoire die je op termijn zou willen zingen?

“Ik zou graag Brangäne willen zingen en Waltraute met die mooie aria. Fricka doen lijkt mij te gek.”

En Ortrud?

Aarzelend: “Jaaa, en dat is een grote droom, Kundry zou ik ook waanzinnig graag willen doen.”

Je richt je niet speciaal op Wagner.

“Ik probeer vooral me niet in een hokje te laten stoppen. Dat is ook goed voor de ontwikkeling van je stem. Ook als je uiteindelijk Wagnerzanger wordt moet je de flexibiliteit van je stem behouden. Als die eraf is, is je stem niet meer wat die geweest is. Dat heb ik van Brigitte Fassbaender geleerd: zorg ervoor dat je je stem zo lang mogelijk zo jong mogelijk houdt. Dat heeft ook te maken met op het juiste moment het juiste repertoire wel of niet zingen.”

Je bent als stipendiaat naar Bayreuth uitgezonden. Hebben ze daar een reden voor gegeven?

“Ze hadden me horen zingen en ik ben een grote blonde vrouw. Ik word door mijn uiterlijk vaak ‘in dat hokje’ gedacht. Mensen horen het ook wel, het is gewoon geen klein instrument, anders had ik ook niet die paar kleine Wagnerpartijen gezongen en Fenena (uit *Nabucco*, MbdW).”

Heb je in Bayreuth nog specifiek dingen geleerd?

“Voor mij was het vooral sfeer opsnuiven. Ik vind het altijd interessant collega’s aan het werk te zien, zeker in die, ik bedoel het niet negatief, monsterpartijen. Groot en lang, hoog en laag, hoe ze dat aangaan, dat vind ik interessant om te bekijken. Hoe vaker je dat doet, hoe meer je denkt: wacht even, dat is slim, want jij spaart hier wat want straks komt nog dat.”

Van sopraan naar mezzo

De carrière van Iris van Wijnen verliep opmerkelijk. Terwijl ze net aan een studie musicologie was begonnen besloot ze na een paar zanglessen voor de aardigheid auditie te doen bij het conservatorium van Utrecht. Ze werd meteen aangenomen voor het eerste jaar. Al tijdens haar studie kreeg ze de gelegenheid op te treden en toen ze na het behalen van haar diploma auditie deed bij de operastudio van de Staatsoper in München werd ze aangenomen. Daar wachtte haar een grote verassing. Ze ging er als sopraan heen en verliet de operastudio een jaar later als mezzo. Hoezo dat opeens?

“Weet je, als je niet meer op school zit en elke dag aan de bak moet, merk je of het wel of niet klopt wat je aan het doen bent. Bij mij klopte het duidelijk niet. God zij dank kwam Brigitte Fassbaender op mijn weg en die heeft mij toen onder haar vleugels genomen. Na een aantal lessen zei ze: jij bent eigenlijk helemaal geen sopraan. Ik heb dat diep van binnen altijd wel geweten en gevoeld. Ik was heel jong toen ik op het conservatorium kwam, negentien, en had nog maar een zangles gehad. Als er dan tegen je gezegd wordt dat je sopraan bent geloof je dat. Ik had niet de zelfkennis, en dat kon ook niet, om te voelen hoe het met mijn stem zat.”

Waar merkte je aan dat het niet goed zat?

“Je zingt gewoon niet lekker en dan wordt het heel, heel hard werken.”

Je moest forceren om dingen te doen?

“Kijk, elke stem heeft van nature zijn range waarin hij zich lekker voelt en dat is bij mij niet in de allerhoogste regionen. Ik ben ook geen alt-mezzo, ik zou mijzelf ook geen Erda laten zingen. Hoewel, ik sluit niets meer uit, de stem is een levend ding, je weet nooit hoe die met de leeftijd verandert. Ik heb er moeite mee dat je in een hokje wordt geduwd. Dat was twee generaties geleden niet zo. Je zong wat je goed paste en het was je worst of je een lyrische sopraan was of een mezzo. Dat indelen is echt iets van het Duits ‘Fachsystem’, wat natuurlijk praktisch is. Er is ook een boek waarin staat welke partijen ze je als lyrische huis-mezzo kunnen vragen om te zingen.”

Even terug naar die ontdekking, was het een bevrijding of een teleurstelling?

“Ik weet dat ik heel hard moest huilen maar dat was eerder omdat ik iets had van: hè, hè. Het was een bevrijding dus.”

En de rollen die je gestudeerd had konden in de prullenbak.

“Inderdaad, maar muziek blijft muziek, je leert er altijd van dus helemaal in de prullenbak is het natuurlijk nooit. Maar goed, op de bühne zal ik ze niet zingen.”

Grote stem

Hoe zou je je als mezzo omschrijven?

“Wel aan de grote kant. Het zou een droom zijn als er nu een rol als Octavian langskomt. Ik zou mezelf niet als een kleine lichte mezzo, als Cherubino casten.”

En de Rossini rollen?

“Ik ben niet een specifieke coloratuurmezzo. Ik kan de coloraturen zingen en heb ze ook van nature maar de theaters zoeken toch een andere klankbeeld heb ik gemerkt. Ik zing die rollen voor de techniek en de flexibiliteit van mijn stem. Ik hoop dat ik ook Italiaanse dingen te doen krijg en die heb ik ook wel gedaan, maar de kern ligt uiteindelijk waarschijnlijk toch in het Duits Franse bereik. Richard Strauss natuurlijk en ik zou waanzinnig graag Charlotte in *Werther* zingen. Daar vergissen veel mensen zich in, die derde akte is echt heel zwaar. Ik denk dat de Marguerite in *Damnation de Faust* van Berlioz ook heel goed bij mij als karakter zou passen.”

Je zei in De Volkskrant: de mezzo's zijn een beetje de gemeneriken en de slimmeriken.

“Dat bedoel ik niet negatief, het zijn de karakters. Ik vind het heel leuk om een karakter neer te zetten.

Ik heb hier in München Berta (*Il Barbiere di Siviglia*, MbdW) gedaan en ik weet dat er collega's zijn die dat ontzettend saai vinden, maar ik heb er zoveel plezier in gehad. Je kunt de lachers op je hand hebben. Ik vind het leuk om de tegenpool van de hoofdrol neer te zetten.”

Monteverdi op zijn moderns

Je gaat binnenkort in Klagenfurt, waar je veel hebt gewerkt, iets heel anders doen. Il canto s'attrista, perché? van Salvatore Sciarrino. Ik heb wat stukjes Sciarrino op YouTube beluisterd. Is dat niet vreselijk lastig studeren?

“Het is waanzinnig lastig en totaal anders, bijna Monteverdi op zijn moderns. Die partituur is al een paar keer door de kamer gevlogen hier. Je hebt bijna geen orkest. Het is wel heel tof qua karakter, dat maakt het interessant, het is een heel andere manier van muziek aangaan. Je kan dat niet normaal studeren. Ik ben van de tekst uit gegaan, dat is mijn houvast. Je probeert die te leren, daarna die tekst in een ritme leren en dan met een melodie te leren. Het is een van de aller moeilijkste dingen die ik ooit heb moeten doen. Ik ben aan het zoeken hoe ik dat vocaal aanga. Het heeft geen lange lijnen en ik heb zoals gezegd een groot instrument. Ik wil graag lange lijnen zingen. Het is een echte uitdaging.”

Vind je het leuk om te doen of heb je liever de negentiende, begin twintigste eeuw?

(Lacht) “Ik vind dat je niets mag uitsluiten, dat je zo flexibel mogelijk te werk moet gaan, maar ik wil mijzelf absoluut geen moderne muzikspecialist noemen. Maar nogmaals ik vind dat je alles moet aanpakken, het is de hedendaagse business.”

Aangetrokken door theater

Nog even jouw achtergrond, kom je uit een muzikaal gezin?

“Ik kom uit een muzikaal gezin in zoverre dat de vraag niet was of je een instrument ging spelen, maar welk instrument. Mijn ouders maken allebei muziek, mijn zusjes ook. Wij hebben op de vrije school gezeten, dat heeft een soort van basis gelegd. Ik heb altijd piano gespeeld en ben heel blij dat ik dat heb gedaan, dat ik niet al heel vroeg met zang ben begonnen. Ik heb op school in het koor gezongen en heb in een jongerenkoor gezongen waar ik ook wel solo's deed, maar ik had altijd pianoles en daar ben ik nu waanzinnig dankbaar voor.”

Je hebt in die tijd nooit gedacht dat je professioneel zangeres zou worden?

“Nee, ik wist wel dat het theater mij ontzettend trok. Ik heb heel veel gedanst en dacht eerst nog dat ik misschien balletdanseres zou worden, maar dan word je een meter vijftig en gaat dat niet meer (lacht luid). Ik heb ook toneel en veel musical gedaan. Aanvankelijk ben ik musicologie gaan studeren, want ik was er niet van overtuigd dat ik het op de bühne zou kunnen. Dat is ineens ontstaan en toen heeft het een soort vlucht genomen. Ik heb vleugels gekregen en ben er maar gewoon mee gaan vliegen.”

Met die musicologie ben je gestopt?

“Ik heb het nog twee, drie jaar allebei gedaan, maar dat was op een gegeven moment niet meer te combineren omdat ik op de bühne begon te zingen. Ik moest wel mijn conservatorium door laten gaan. Om ook nog colleges aan de universiteit te volgen, alle papers en scripties te schrijven ging niet meer. Ik moet zeggen, toen ik eenmaal was begonnen met zingen heb ik het vastgegrepen en niet meer losgelaten. Er ging een wereld voor me open. Ik heb alles gelezen, geluisterd en gezien wat los en vast zit.”

Is het een voordeel om die musicologische achtergrond te hebben?

“Ik vind van wel. Ik merk dat niet iedereen dat heeft, maar voor mijzelf vind ik het fijn. Ik denk dat het belangrijk is de analytische kijk niet te verliezen, we zijn al zo emotioneel met elkaar als zangers. Dat moet ook, maar dat stukje analyseren is ook heel belangrijk denk ik. Ik wil een bredere achtergrond hebben voor ik een repetitie inga.”